

Sygn. akt III UK 71/15

POSTANOWIENIE

Dnia 2 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania S. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie

o wyrównanie renty za okres od 3.04.2002 r. do 30.04.2006 r. wraz z odsetkami,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 2 grudnia 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt III AUa 643/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 2014 r., III AUa 643/14, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację ubezpieczonego S. P. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Tarnobrzegu z dnia 3 czerwca 2014 r., III U 1292/13, w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Rzeszowie o wyrównanie renty z tytułu niezdolności do pracy za okres od 3 kwietnia 2002 r. do 30 kwietnia 2006 r. wraz z odsetkami.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną, w której zarzucił naruszenie art. 232 zdanie drugie k.p.c.; art. 15 ust. 1 w związku z art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 189 k.p.c.; art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 52 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o

zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, a nadto art. 32 Konstytucji RP. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił koniecznością rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego sprowadzającego się do pytania „czy roszczenie o wyrównanie renty przedawnia się zgodnie z przepisem art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych czy też jako roszczenie o charakterze niemajątkowym nie ulega przedawnieniu, a w konsekwencji czy możliwe jest ustalenie wyrównania świadczenia, w sytuacji przedawnienia roszczenia o wypłatę wyrównania przyjmując jednocześnie brak uprawnienia do wypłaty tego wyrównania?”. Zdaniem ubezpieczonego, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu (art. 117 k.c.), a termin przedawnienia roszczenia (majątkowego) o wypłatę emerytury lub renty został określony w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Tymczasem w przepisach emerytalno-rentowych brakuje jakiegokolwiek regulacji, która by określała termin przedawnienia roszczenia o wyrównanie wysokości emerytury (renty). Z tego należy wnosić - zdaniem skarżącego - że to roszczenie nie ulega nigdy przedawnieniu. W konsekwencji roszczenie o wyrównanie wysokości świadczenia „pozostaje aktualne na każdym etapie życia świadczeniobiorcy” (ma znaczenie dla wysokości przyszłych świadczeń emerytalno-rentowych) i dlatego powinno zostać poddane ocenie sądu powszechnego, który nie może się uchylić od jego rozpoznania z powołaniem się na przedawnienie roszczenia o wypłatę spornego świadczenia. Według skarżącego nie może być tak, że chociaż roszczenie (o wyrównanie świadczenia) przysługuje uprawnionemu, to nie zostanie ono uwzględnione przez sąd z tej przyczyny, że inne roszczenie (o wypłatę świadczenia) uległo przedawnieniu. Oba wymienione roszczenia są od siebie niezależne i nie pozostają w żadnym związku przyczynowym, który uzasadniałby oddalenie żądania o wyrównanie wysokości emerytury (renty). W przeciwnym wypadku doszłoby do naruszenia konstytucyjnej zasady równości wobec prawa. Okazałoby się, że obywatele, którzy otrzymali „wyrównanie świadczenia”, znajdują się w korzystniejszej sytuacji niż obywatele, którzy takiego „wyrównania” nie otrzymali z powodu przedawnienia roszczenia o wypłatę, bo „mimo jednakowych podstaw do obliczenia podstawy wymiaru składki obywatele są traktowani nierówno”.

Ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie do istoty sprawy poprzez wyrównanie mu renty za okres wskazany w odwołaniu wraz z odsetkami, względnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego a następnie przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ubezpieczony uważa, że wniesiona przez niego skarga powinna zostać rozpoznana z uwagi na konieczność rozstrzygnięcia istotnego problemu prawnego odnoszącego się do wykładni art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.). Poglądu o występowaniu w rozpoznawanej zagadnienia prawnego sformułowanego przez skarżącego Sąd Najwyższy jednak nie podziela, wobec czego wskazana okoliczność nie jest argumentem, który rzeczywiście może świadczyć o potrzebie przyjęcia skargi do rozpoznania. Należy bowiem przypomnieć, że - w świetle utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego - sformułowanie „istotnego zagadnienia prawnego”, aby uzasadniało przyjęcie skargi do rozpoznania, musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie powinno: 1) przybrać formę zapytania (wypowiedzi pytającej), 2) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, 3) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny, aby umożliwiło sądowi kasacyjnemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi w kwestii prawnej, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu oraz 4) dotyczyć problemu, który rzeczywiście (a nie pozornie) budzi istotne (poważne) wątpliwości prawne. Wszystkie wymienione przesłanki powinny zostać spełnione łącznie. Istotność zagadnienia prawnego

konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest więc uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 oraz z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Jeśli chodzi o przepis prawa materialnego, w związku z którym skarżący sformułował występujące w sprawie - w jego ocenie - istotne zagadnienie jurydyczne, to stanowi on, że gdy odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego, to w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym złożono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu. Z tego przepisu wynika więc - w sposób niebudzący wątpliwości - że świadczenie (emerytura lub renta) nie może być wypłacona osobie uprawnionej za okres wsteczny, przypadający wcześniej niż 3 lata od miesiąca, w którym złożono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu.

Ubezpieczony złożył w dniu 16 sierpnia 2013 r. wniosek o „wyrównanie” świadczenia rentowego, jakie zostało mu wypłacone (jak twierdził w wysokości zaniżonej) w okresie od 3 kwietnia 2002 r. do 30 kwietnia 2006 r. Zważywszy na treść art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (powołanego dla uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania), wypłata na jego rzecz „wyrównania” renty nie mogła zostać zrealizowana przez organ rentowy. Przedmiotem sprawy nie było więc ustalenie, w jakiej wysokości świadczenie przysługiwało ubezpieczonemu w przeszłości (pomijając zasadność takiego wniosku), ale żądanie wypłaty wyrównania świadczenia za okres od 3 kwietnia 2002 r. do 30 kwietnia 2006 r., która to wypłata była niemożliwa w świetle art. 133

ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wobec złożenia wniosku w dniu 16 sierpnia 2013 r. W tej sytuacji rozstrzyganie przez Sąd Najwyższy problemu prawnego zasugerowanego w skardze jest bezprzedmiotowe, bowiem nawet gdyby problem ten zostałby rozwiązany według poglądów skarżącego, to i tak nie mogłoby dojść do wypłaty „wyrównania”, co było przedmiotem sprawy.

Należy przy tym podkreślić, że prawo do emerytury (renty) przysługuje z mocy samego prawa (art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), a więc prawa do tych świadczeń nie ulegają przedawnieniu. W konsekwencji nie ma terminu do złożenia wniosku o ustalenie uprawnień do emerytury lub renty (z takim wnioskiem można wystąpić w każdym czasie). Natomiast roszczenie o wypłatę emerytury lub renty może być zrealizowane (wypłacone) wstecznie na zasadach określonych w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (w tym znaczeniu podlega ono przedawnieniu). To stanowisko jest konsekwentnie prezentowane w orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1994 r.: II URN 9/94, OSNAPIUS 1994 nr 3, poz. 48; z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 607/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 188 i z dnia 15 listopada 2007 r., I UK 163/07, LEX nr 863931) oraz literaturze (K. Antonów [w:] Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz, Warszawa 2014, uwagi do art. 129).

Nawiązując do dalszych twierdzeń przedstawionych w uzasadnieniu skargi kasacyjnej, że sąd ubezpieczeń społecznych na podstawie art. 189 k.p.c. jest uprawniony do „ustalenia, że ubezpieczonemu przysługuje roszczenie o wyrównanie świadczenia bez jednoczesnego istnienia obowiązku jego wypłaty”, należy podnieść, że również na tej podstawie skarga nie może zostać uznana za środek zaskarżenia kwalifikujący się do jego merytorycznego rozpoznania. Przede wszystkim (co wyżej przedstawiono) nie taki był przedmiot rozpoznawanej sprawy. Nadto, w utrwalonym orzecznictwie przyjmuje się, że przepisy regulujące tryb rozpoznawania spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych nie przewidują możliwości „ustalania” przez sąd, że zostały spełnione niektóre przesłanki wymagane do nabycia prawa do świadczenia z ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2011 r., I UK 363/10, LEX nr 863948 oraz postanowienia tego Sądu z dnia 17 stycznia 2001 r., II UZ 140/00, LEX nr

47542 i z dnia 12 lutego 1999 r., II UKN 668/98, OSNAPiUS 2000 nr 12, poz. 489, a także wyroki Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 kwietnia 1993 r., III AUr 316/93, OSA 1993 nr 10, poz. 41 i Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 10 sierpnia 2005 r., III AUa 468/05, OSA 2006 nr 11, poz. 35). Postępowanie sądowe w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych ze swej natury służy przeprowadzeniu pełnej, merytorycznej kontroli decyzji wydanej przez organ rentowy w przedmiocie ustalenia prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i z tej przyczyny stosowanie art. 189 k.p.c. w takiej sprawie jest zasadniczo wyłączone (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1987 r., OSNCP 1988 nr 10, poz. 132 i z dnia 5 lipca 1995 r., OSNCP 1995 nr 24, poz. 299 oraz wyroki z dnia 4 listopada 1971 r., I PR 344/71, OSNCP 1972 nr 5, poz. 89; z dnia 9 stycznia 1986 r., I PRN 107/85, LEX nr 14639 i z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNCP 2000 nr 8, poz. 301). Wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa jest dopuszczalny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjątkowo i tylko wówczas, gdy przepis tak stanowi (np. w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania składek itp.). Natomiast regułą jest, że sąd ubezpieczeń społecznych w trybie rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego „przyznaje” konkretne świadczenie lub określa jego wysokość (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, LEX nr 607443). W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest więc dopuszczalne wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia lub wyroku przyznającego to świadczenie pod warunkiem spełnienia pozostałych warunków w przyszłości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2010 r., I UK 262/09, LEX nr 585728). Należy to odpowiednio odnieść do ustalenia treści stosunku ubezpieczenia społecznego (przysługiwania świadczenia i jego wysokości) w przeszłości.

Mając to na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

